1ον) Ὁ λουθηρανισμὸς ὑπὸ τὴν μορφήν, ἣν αὐτὸς ὁ Λούθηρος προσέδωκεν αὐτῷ, εἶνε πλήρης ἀντίθεσις πρὸς τὸν καθολικισμὸν χωροῦσα ἐν πᾶσι αὐτοῖς τοῖς σημείοις εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον. Ἡ εὐκρινὴς ὑπόδειξις ἀντιθέτων ὑπερβολῶν τοῦ καθολικισμοῦ καὶ τοῦ προτεσταντισμοῦ, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δίδωσιν ὡς περιφανὲς συμπέρασμα τὴν κατάδειξιν τῆς ἀληθείας τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς χριστιανικῆς ὁμολογίας οὐ μόνον οὐδόλως μεταβαλούσης τὴν ἀληθινὴν ἀρχαίαν οἰκουμενικὴν διδασκαλίαν καὶ παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ἀκεραίας καὶ ἁρμονικῆς, μὴ καταφευγούσης εἰς τὰ ἄκρα. Ἡ ἀκεραιότης αὕτη καὶ ἡ ἁρμονία τρανῶς μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἠνέχθη ποτὲ ἀλλοιώσεις ἀπὸ μέρους ἀνθρωπίνων θεωριῶν καὶ βλέψεων, αἵτινες πάντοτέ εἰσι μονομερεῖς καὶ ἀσθενεῖς.

2ον) Τὸ κυριώτερον σημεῖον ἐν τῷ λουθηρανισμῷ εἶνε τὸ περὶ δικαιώσεως διὰ τῆς πίστεως δόγμα. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου δέον νὰ ἐπιστήσωμεν ὅλην τὴν προσοχὴν τῆς πολεμικῆς ἡμῶν, ἀπ' αὐτοῦ δέον ν' ἀρχίσωσι πᾶσαι αἱ κρίσεις ἡμῶν περὶ τοῦ λουθηρανισμοῦ, ὡς τύπου χριστιανικῆς ὁμολογίας. Ἄλλως, θὰ ἠρχίζομεν ἀναλύοντες τὰς λεπτομερείας, χωρὶς νὰ ὑποβάλωμεν εἰς κριτικὴν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην, ἐφ' ἧς αἱ λεπτομέρειαι αὗται βασίζονται.

3] Τὸ δόγμα τοῦτο ὁλονὲν βαθύτερον εἰσδύει εἰς τὸν λουθηρανισμόν. Τοῦτο παρουσιάζεται εἰς πᾶσαν ἐπὶ μέρους διδασκαλίαν ἐν τῷ συστήματι τῆς λουθηρανικῆς ὁμολογίας. Ὁμοιομόρφως ἐξάγεται ἐξ αὐτοῦ ἥ τε ἐπὶ μέρους δογματικὴ διδασκαλία ὡς καὶ πᾶν τὸ ἰδιάζον ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ χριστιανικοῦ βίου καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς. Ἀποδεικνύων τις τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀναληθοῦς ταύτης θέσεως ἐπὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἐπὶ μέρους δογμάτων ἢ τῆς θεωρίας περὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου, εἶνε ταὐτὸν ὡσεὶ ἀπεδείκνυε τὸ ἄστατον καὶ αὐτῆς τῆς δογματικῆς διαφορᾶς.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

4ον) Ἡ ὑπὸ τοῦ λουθηρανικοῦ τούτου δόγματος περὶ τῆς δικαιώσεως ἐκφραζομένη ἀρχὴ, εἶνε ἀρχὴ οὐ μόνον ἀντικειμένη πρὸς τὴν πραγματικὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὡς αὕτη εἶνε γνωστὴ ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν ἐστιν ἀφερέγγυος, διότι εἶνε ἀρχὴ τῶν ἄκρων καὶ τῆς ἀποκλειστικότητος.

Καὶ ἤδη καιρὸς νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τῶν περαιτέρω ἱστορικῶν τύπων τοῦ προτεσταντισμοῦ.

Γ'.

Καλβινισμὸς ἢ Μετερρυθμισμένη Ἐκκλησία.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουθήρου προέκυψαν δύο τάσεις ἐν τῷ προτεσταντισμῷ μία μὲν κατὰ γράμμα διατηρήσασα τὰς ἀρχὰς τοῦ Λουθήρου, ἑτέρα δέ τις θεῖσα ὡς σκοπὸν ἑαυτῆς τὴν διευκρίνησιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Λουθήρου καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτῶν. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς πρώτης τάσεως ὠνόμασαν ἑαυτούς, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Λουθήρου,— λουθηρανούς, καίτοι ὁ μεταρρυθμιστὴς δὲν ἤθελεν ὅπως οἱ ὀπαδοὶ τῆς διδασκαλίας του φέρωσι τὸ ὄνομά του, προτείνας αὐτοῖς νὰ ὀνομασθῶσιν Εὐαγγελικοί. Οἱ δὲ τῆς ἑτέρας τάσεως, εὑρισκόμενοι ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Μελάγχθωνος, ὅστις δὲν συνεμερίζετο κατὰ πάντα τὰς ἰδέας τοῦ Λουθήρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐγένετο μᾶλλον ἐλευθέριος καὶ ἀνεξάρτητος,—ἀνέλαβον νὰ προσδιορίσωσιν ἀκριβέστερον καὶ λεπτομερέστερον τὰ λουθηρανικὰ δόγματα καὶ μετριάσωσι τὰς ὑπερβολὰς τῆς Λουθηρείου διδασκαλίας, ἰδίως ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὰς σχέσεις τῆς χάριτος πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ μυστήρια.

Ἐκεῖνο ὅμως πρὸς ὃ ἔτεινε κυρίως ἡ τελευταία αὕτη μερὶς, μετὰ πλείονος ἀποφασιστικότητος καὶ συνεπείας ἐτε-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. МЕЧНИКОВА

λέσθη ἐν ἄλλῃ σφαίρᾳ, ἐν ἄλλῳ θρησκευτικῷ τύπῳ ὁμολογίας, εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀποσπασθέντι ἀπὸ τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Μελάγχθωνος καὶ γνωστοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα: μετερρυθμισμένη Ἐκκλησία ἢ Καλβινισμός. Ὁ νέος οὗτος τύπος ὁμολογίας εἶνε ὄχι μόνον συμπλήρωσις, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν παρὰ τοῦ Λουθήρου διατυπωθεισῶν ἀρχῶν, μολονότι, συγχρόνως, ἔχει ἰδιόρρυθμον ὄψιν καὶ ἴδιον χαρακτῆρα.

Παραβάλλοντες τὸν λουθηρανισμὸν πρὸς τὸν καλβινισμόν, ἀδύνατον νὰ μὴ ἴδωμεν ὅτι, ὡς ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Μελάγχθων, οὕτω καὶ ὁ Ζβίγγλιος καὶ ὁ Καλβῖνος κηρύττουσι κατ' οὐσίαν ἓν καὶ τὸ αὐτό, καὶ ὑπὲρ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μάχονται: ὑπὲρ νέας θρησκευτικῆς ἀρχῆς. Παρ' ἅπασι τοῖς μεταρρυθμισταῖς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ διδασκαλία τῆς διὰ τῆς πίστεως δικαιώσεως, διδασκαλία ἐρχομένη εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς τυπικότητα τοῦ Καθολικισμοῦ, ἣν ἐθεώρουν ὡς ἄψυχόν τι καὶ νεκρόν, πρὸς δὲ ἡ διδασκαλία περὶ ἐξυψώσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς προσωπικῆς συνειδήσεως ἐν τῷ ἔργῳ τῆς πίστεως. Μεταξὺ αὐτῶν ὑφίσταται ἐσωτερικὴ συμπάθεια, ἰσχυρὸς ἐσωτερικὸς δεσμός, μὴ βασιζόμενος ἢ σχεδὸν μὴ βασιζόμενος ἐπὶ ἐξωτερικῶν σχέσεων[1]. Ὁ δεσμὸς οὗτος ἐξηγεῖται ἐκ τῶν διαθέσεων καὶ τοῦ πνεύματος τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐκ τῶν γενικῶν τῆς ἐποχῆς τάσεων πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ καθολικισμοῦ. Ἐν τῇ ἀναπτύξει ὅμως καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς νέας θρησκευτικῆς ἀρχῆς, οἱ ἑλβετοὶ μεταρρυθμισταὶ διίστανται πρὸς τοὺς γερμανούς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν παρουσιάζονται, σχετικῶς, ἄνθρωποι τοῦ αἰσθήματος μᾶλλον ἢ τῆς διανοίας, μᾶλλον μυστικισταί, ποιηταί,

1. Μετὰ τοῦ Ζβιγγλίου ὁ Λούθηρος ἔσχεν εὐκαιρίαν νὰ σχετισθῇ καὶ συσκεφθῇ ἐπὶ τοῦ ἔργου τῆς μεταρρυθμίσεως, ὅτε ὁ πρῶτος ἐνήργει ἤδη ἐν τῇ ἰδιότητι μεταρρυθμιστοῦ. Τὸν Καλβῖνον δὲν ἐγνώρισε προσωπικῶς.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. І. І. МЕЧНИКОВА

ἰδεολόγοι. Ἐνῷ οἱ πρῶτοι, τοὐναντίον, εἶνε ἄνθρωποι κριτικωτέρας ἀναλύσεως, ξηρᾶς μέν, ἀλλὰ συνεποῦς καὶ αὐστηρᾶς λογικῆς. Ὁ Λούθηρος διατυποῖ τὴν αὐτὴν ἣν καὶ ἐκεῖνοι θεμελιώδη ἀρχήν, δὲν συνεχίζει ὅμως αὐτὴν μέχρι τέλους, δὲν ἀναπτύσσει αὐτὴν ἐξ ὅλων αὐτῆς τῶν ἀπόψεων, δὲν ἐξάγει ἐξ αὐτῆς πάντα τ' ἀπαιτούμενα συμπεράσματα, δὲν προσπαθεῖ, ἐφαρμόζων αὐτὴν εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν στερρὸν καὶ αὐστηρῶς ὡρισμένον τύπον. Ὁ καλβινισμός, τοὐναντίον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν λουθηρανισμόν, διακρίνεται καὶ ἐπὶ πλείονι ἀλληλουχίᾳ καὶ ἀρτιότητι καὶ ἐπὶ μᾶλλον αὐστηρῶς καθωρισμένοις τύποις τοῦ θρησκευτικοῦ βίου· Ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ ὁ μὲν Λουθηρανισμὸς παρουσιάσθη ὡς εὐσεβισμὸς (pietisme), ὁ δὲ καλβινισμὸς ὡς νομισμὸς (rigorisme)· Ἡ τοιαύτη διαφορὰ ἐν τῷ χαρακτῆρι τῆς ἑλβετικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπὸ τῆς γερμανικῆς τοιαύτης ἐξηγεῖται ἐν μέρει ἐκ τοῦ ὅτι ἡ πρώτη εἶχεν ὡς πατρίδα τὸ νότιον μέρος τῆς Γερμανίας καὶ τὴν Ἑλβετίαν, ἔνθα ὁ λαὸς διεκρίθη, σχετικῶς· ἐπὶ μᾶλλον στερροτέρῳ ἠθικῷ χαρακτῆρι καὶ μᾶλλον στερροτέρᾳ ἐπιχειρηματικότητι,— ἰδίως δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν τούτων τῶν ἑλβετῶν μεταρρυθμιστῶν.

Ἡ ὀρεσίβειος καὶ ποιμενικὴ τῶν ἑλβετῶν φυλή, ἡ ζῶσα ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἄλπεων, ἀνέκαθεν διεκρίθη διὰ τὸν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν ἔρωτα. Ἀρχῆθεν δὲν ἠθέλησεε νὰ ὑποταγῇ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πάπα καὶ τοῦ καθολικοῦ κλήρου ἐν ταῖς ἀστικαῖς καὶ πολιτικαῖς ὑποθέσεσιν. Ἤδη κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ἡ φυλὴ αὕτη συνῆψεν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην σύμβασιν μετὰ τοῦ πάπα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀνευρίσκομεν ἤδη παρ' αὐτῇ ἰσχυρὰν δυσαρέσκειαν κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα καὶ τοῦ καθολικοῦ κλήρου. Ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας μέχρι σήμερον φυλάσσεται εἰκὼν γραφεῖσα τῷ 1510, ἐφ' ἧς αὐτὸς ὁ πάπας φέρων τὴν τρίκωχον αὐτοῦ τιάραν, παριστάνεται

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

καταπίπτων ἐντὸς τοῦ πλατέως ἠνεῳγμένου βαράθρου τοῦ ᾅδου. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἰσχυρὰν ὤθησιν πρὸς ἀνάπτυξιν παρὰ τῷ λαῷ τῆς τοιαύτης ὁρμῆς ἔδωκε τὸ περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ἐν Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας ἱδρυθὲν πανεπιστήμιον, γνωστὸν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ διασήμου φιλολόγου Ρέϊχλιν. Ἐνταῦθα, παραλλήλως πρὸς τὰ συγγράμματα τῶν κυριωτέρων σχολαστικῶν ἐμελετῶντο οἱ κλασικοὶ συγγραφεῖς, ἐνταῦθα ταχέως ἐγένοντο γνωστὰ καὶ τὰ πρῶτα τοῦ Λουθήρου συγγράμματα, τὰ ἀποπνέοντα τὸ κατὰ τοῦ παπισμοῦ μῖσος. Ἐκ τοῦ πανεπιστημίου τούτου ἀπεφοίτησε καὶ ὁ πρῶτος ἑλβετὸς μεταρρυθμιστής, ὁ Ζβίγγλιος. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀρξάμενος ἐνταῦθα τοῦ ἔργου τῆς μεταρρυθμίσεως, ὅπερ συνεπλήρωσεν κατόπιν ὁ Καλβῖνος. Ἀμφότεροι, ὅτε Σβίγγλιος καὶ ὁ Καλβῖνος εἰργάσθησαν ὑπὲρ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ὡρμᾶτο ἐξ ἀρχῶν [κατὰ προτίμησιν ἐθνικῶν, καὶ ἐπεθύμει διὰ τῆς νέας θρησκευτικῆς ὁμολογίας νὰ περιθριγκώσῃ τὴν ἰδίαν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν δ' ἀπὸ τῆς Ρώμης ἀπόσπασιν ἐπεδίωκεν ἐν ὀνόματι τῶν συμφερόντων τῆς χώρας· ἐνῷ ὁ δεύτερος ὡρμᾶτο ἐξ ἀρχῶν καθαρῶς θρησκευτικῶν καὶ μᾶλλον γενικῶν. Ἡ δρᾶσις καὶ τοῦ μὲν καὶ τοῦ δέ, ὁμοῦ λαμβανόμεναι, παρουσιάζουσι δύο διάφορα καὶ ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα σημεῖα, τὰ ὁποῖα συναπτόμενα παρέχουσι πλήρη τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλβετικῆς μεταρρυθμίσεως.

Ὁ Ζβίγγλιος παρουσιάσθη ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ μεταρρυθμιστοῦ, ὑπάρχων ἤδη ἱερεὺς[1] ἐν Ἐϊζιδέλνῃ. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο τὸ μέρος, ἐν ᾧ συνέρρεον οἱ ἑλβετοὶ πρὸς προσκύνησιν θαυματουργοῦ τινος εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, εὑρισκομένης ἔν τινι μοναστηριακῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ Ζβίγγλιος ἀπεπειράθη ν'

1. Ὁ Ζβίγγλιος, κατ' ἀρχάς, ὡς καὶ ὁ Λούθηρος, ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα τῶν Δομινικανῶν· ἀλλά, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός του, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου του.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ἀρχίσῃ κηρύσσων τὴν νέαν αὐτοῦ ἀρχὴν περὶ δικαιώσεως διὰ μόνης τῆς πίστεως ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ τόπῳ, ὅστις κατὰ τὴν γνώμην του, ἐχρησίμευεν ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐξωτερικὴ ἔκφρασις τῆς καθολικῆς ἀρχῆς καὶ θεωρίας. Κατά τινα τῶν μοναστηριακῶν πανηγύρεων, ἐνώπιον συμπύκνου συναθροίσεως λαοῦ, λαμβάνοντος ἀφέσεις (indulgentiæ), ἐπίτηδες ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ἀποσταλείσας ἐκ Ρώμης, ὁ Ζβίγγλιος ἤρξατο λέγων πρὸς τοὺς προσκυνητάς, ὅτι οὔτε τὸ εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ταξείδιον, οὔτε ἡ πρὸ τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων προσκύνησις δίδουσι τὴν σωτηρίαν, καὶ ὅτι μεσίτης οὐράνιος εἶνε μόνος ὁ Χριστός. Ὁ λόγος αὐτοῦ ἐνεποίησεν αἴσθησιν παρὰ τῷ λαῷ. Ἀμέσως εἰδοποιήθη ὁ πάπας περὶ τοῦ ταραχοποιοῦ. Ἡ ρωμαϊκὴ αὐλὴ ἠθέλησε νὰ ἀντιδράσῃ κατ' αὐτοῦ, κολακεύουσα τὴν φιλοτιμίαν του, καὶ προὔτεινεν αὐτῷ τὴν τιμητικὴν θέσιν τοῦ ἰδιαιτέρου ἐφημερίου, ἀλλ' ὁ Ζβίγγλιος ἀπήντησεν ὅτι αὐτὴ ἡ παπικὴ ἐξουσία ὤφειλε νὰ καταργηθῇ, καὶ ὅτι, τὸ ἐπ' αὐτόν, δὲν θὰ ἔστεργε μήτε τὸ ἀξίωμα ἀρχιερέως τῆς Ρώμης, διότι τὴν τοῦ τελευταίου τούτου ὕπαρξιν παραδέχεται ὡς ἐναντίαν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἐκ νέου δὲ καὶ μετὰ πλειοτέρας ἀποφασιστικότητος καὶ παρρησίας ἄρχεται προτρέπων τὸν λαὸν εἰς κατάργησιν τῶν ἑορτῶν, τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων, τῶν νηστειῶν κ.τ.τ., καὶ ἐκδίδωσιν 67 νέας θεολογικὰς θέσεις. Πρὸς τούτοις καταπολεμεῖ τὴν συνήθειαν τῆς μισθωτῆς θητείας εἰς ξένα κράτη. Εἶνε ἀπηλλαγμένος τῶν ἐσωτερικῶν διαμαχῶν τοῦ Λουθήρου, ἐργάζεται ἄνευ ἀμφιταλαντεύσεων, ἀδιστάκτως, μετὰ πολλῆς τόλμης καὶ σκληρότητος. Εἰσηγεῖται ἀπ' εὐθείας τὴν ἐκ τῶν ναῶν ἔξωσιν ὅλων τῶν εἰκόνων, σταυρῶν, κηρίων, θυσιαστηρίων καὶ μουσικῶν ὀργάνων. Ἐπιμόνως ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότης κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας εὐχαριστίας, μετατραπείσης παρ' αὐτοῦ εἰς δεῖπνον ἀγάπης, μὴ ἵσταται ἐπὶ ποδός. Οὐδόλως θορυβεῖ αὐτὸν τὸ περιστατικὸν ὅτι τέσσαρες ἑλβετικαὶ πολιτεῖαι ὑποδέ-

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

χονται τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ μετὰ ζωηρᾶς ἀδημονίας. Αὐτὸς καὶ ἐνταῦθα εἰσηγεῖται ἐπιμόνως τὴν εἰς τὰς φλόγας παράδοσιν τῶν μοναστηρίων, εἰκόνων καὶ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοσμημάτων. Τὸ ἔργον καταλήγει εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ δὲ Ζβίγγλιος πρὸ παντὸς ἐπιμένει εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον, μὴ ἐνδίδων εἰς τὴν εἰρήνην. Ἀναφαίνεται εἰς τὰς τάξεις τῶν μαχομένων ὁπαδῶν του, εἰς πάσας δὲ τὰς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι τῷ γίνονται ἵν' ἀποσυρθῇ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἀπαντᾷ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ζωήν, καὶ ἀποθνήσκει πράγματι μὲ τὰς λέξεις: «μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα». Βαρέως τραυματισθεὶς καὶ εὑρεθεὶς θνήσκων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τῶν ἐχθρῶν του, εἰς τὴν πρότασιν αὐτῶν ἵνα ἐπικαλεσθῇ εἰς βοήθειαν τὴν Θεοτόκον, ἀπήντησεν ἀρνητικῶς. Τότε δὲ εἷς τῶν καθολικῶν ἀπετελείωσεν αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους. Μεθ' ὅ, ἡ σωρὸς αὐτοῦ ἐκάη, τὴν δὲ σποδόν του διέσπειραν εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος[1].

Ἔτι ἀποφασιστικώτερος, μᾶλλον δραστήριος καὶ θερμουργὸς ὑπῆρξεν ὁ ἕτερος ἑλβετὸς μεταρρυθμιστής, ὁ Καλβῖνος, ὁ συνεχίσας τό ἔργον τοῦ Ζβιγγλίου, ὅτε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου, ἐν Ἑλβετίᾳ ἀποκατέστη ἡ εἰρήνη καὶ τὸ πρότερον καθεστὼς ὅτε καὶ ἐπῆλθεν ἡ ἀπογοήτευσις ἐν ταῖς πρὸς μεταρρύθμισιν ἀποπείραις καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς καθολικῆς μερίδος. Ὁ Καλβῖνος ἐγεννήθη ἐν Πικαρδίᾳ, ἤτοι ἐν τῇ γαλλογλώσσῳ Ἑλβετίᾳ, τῇ ὑπαγομένῃ εἰς τοὺς Γάλλους, καὶ ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ νομικά, εἶτα δὲ τὴν θεολογίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐν Παρισίοις ἤρχιζον ἤδη αἱ συγκινήσεις καὶ αἱ ταραχαί, ἐξερεθιζόμεναι ἐκ τῶν διαπληκτισμῶν τοῦ καθολικισμοῦ πρὸς τὸν ἐξεγερθέντα

1. Ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ θανάτου τοῦ Ζβιγγλίου οἱ προτεστάνται ἐφύτευσαν δένδρον, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει δι' αὐτοὺς τὸν τάφον τοῦ μεταρρυθμιστοῦ.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

καὶ πάλιν λουθηρανισμόν. Ἱδρύοντο σύλλογοι καὶ μυστικαὶ ἑταιρεῖαι ἐπὶ σκοπῷ μεταρρυθμίσεως, ὁμοίας πρὸς τὴν γερμανικήν, ἥτις ἀπήλαυε τῆς ἰδιαιτέρας προστασίας τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας, συμπαθῶς διακειμένης πρὸς τὰς νέας ἰδέας. Ὁ ἀποφασιστικὸς καὶ δραστήριος Καλβῖνος ἔλαβεν ἐν τοῖς σωματείοις τούτοις τὸ μᾶλλον ἐνεργὸν μέρος, ἀπήγγελλε λόγους, ἔγραφεν ἐκκλήσεις, ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φραγκῖσκος ὁ Α΄ ἀνέσπασε τὸ ξῖφος πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ καθολικισμοῦ, ὁ Καλβῖνος ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτοῦ διὰ συγγραμμάτων, ἐν τοῖς ὁποίοις κατέδειξεν αὐτῷ ὅτι τοιαῦται πράξεις εἰσὶν ἀνάξιαι χριστιανοῦ, καὶ ἐπέφερε μαρτυρίας ἐκ τῶν ἐθνικῶν συγγραφέων, τοῦ Σενέκα καὶ τοῦ Κικέρωνος περὶ ἐγκαρτερήσεως καὶ μετριοπαθείας. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἤρξαντο οἱ κατ' αὐτοῦ διωγμοί, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων πληρέστατα ἐξεδηλώθη ὁ ἀκλόνητος αὐτοῦ καὶ ἀνένδοτος χαρακτήρ. Ἐσώζετο διὰ φυγῆς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν περιπλανώμενος καὶ μεταβαίνων ἐκ Γαλλίας εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐξ Ἑλβετίας εἰς Γαλλίαν, ἕως οὗ, τέλος, ἐγκαθιδρύθη ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ ἀνεξαρτήτῳ Γενεύῃ, ἔνθα καὶ παρουσιάσθη ὡς μεταρρυθμιστής. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὅλος αὐτοῦ ὁ βίος, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑπῆρξε συνεχὴς διαπάλη τῆς ἐπιμόνου αὐτοῦ, πείσμονος καὶ οὐδὲν λαμβανούσης ὑπ' ὄψιν θελήσεως, τοῦ σκληροῦ αὐτοῦ καὶ τραχέως χαρακτῆρος πρὸς τὴν κοινότητα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἤθελε νὰ ἐπενέγκῃ τὴν μεταρρύθμισίν του. Κατησχυμμένος ἐκδιώκεται τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν συνταραχθέντων ἐκ τοῦ τρόπου τῆς δράσεως αὐτοῦ κατοίκων, καὶ περιπλανᾶται ἄνευ ἄρτου, πωλῶν τὰ βιβλία του, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Μένει ὅμως ἀμετάτρεπτος καὶ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον κλονεῖται ἐν ταῖς ἀπαιτήσεσιν αὐτοῦ, ἕως οὗ, ἐπὶ τέλους, ὑποτάσσει εἰς ἑαυτὸν ὁλόκληρον τὴν κοινότητα αὐτοῦ, καὶ αὖθις προσκαλεσαμένην αὐτὸν παρ' ἑαυτῇ.

Ἀλλ' ἐν ὀνόματι τίνος τόσον ἀνενδότως εἰργάσθησαν

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Наукова бібліотека ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені І. І. МЕЧНИКОВА
02/09/25 902546 НБ ОНУ